

шляхетського титулу, проте за умови, що під час розподілу державних посад родові привілеї не впливатимуть на цей процес.

Суспільство мало змогу виражати свою волю та думку через уповноважених на це осіб або у формі референдуму. Проект конституції ЗУНР визначав державу як демократичну, тому народні збори були одним з яскравих прикладів упорядкування вищого юридичного документу, який суттєво вплинув на написання Конституції України 1996 року. Загальна народна рада виконувала функції надзвичайного органу, який приймав найважливіші державні рішення, серед яких внесення змін до конституції [2].

Проект конституції Станіслава Дністрянського вирізняється тим, що спрямовувався на пересічних громадян, була доступною та лаконічною. Видатний вчений юрист на перше місце ставив не права правлячої верхівки, а цінність людської особи, зрівнявши суспільство у правах. Саме роботи Станіслава Дністрянського стали початком побудови сучасного українського конституціоналізму. Тому, безпечно, роботи професора становлять величезну цінність для сучасної Української держави.

Список використаних джерел:

1. Західноукраїнські землі в 1918–1920 рр. Проголошення ЗУНР. Українсько-польська війна. Проблеми відносин УНР і ЗУНР. *Студопедія*. База навчальних матеріалів. URL: <http://studepedia.org/index.php?vol=1&post=59531> (дата звернення: 03.04.2018).

2. Вакіряк В.П. Правова характеристика проекту конституції Станіслава Дністрянського. *Актуальна юриспруденція*. URL: http://www.legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=741%3A171213-02&catid=90%3A7-1213&Itemid=110&lang=ru (дата звернення: 03.04.2018).

Науковий керівник: Сердюк Н.А., к.ю.н., доцент, доцент кафедри права факультету економіки і права Київського національного лінгвістичного університету.

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ЗУНР

КУЧЕР Анна Миколаївна,
*студентка юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

Зростання ролі України як повноправного учасника міжнародної дипломатії, визнання на міжнародному рівні нашої держави як учасника абсолютної більшості світових та регіональних політичних об'єднань визначило перед нею завдання майбутнього удосконалення діяльності дипломатичної служби, впровадження її дієвих методів діяльності.

Україна в сфері міжнародної діяльності має певний власний історичний досвід, набутий протягом періоду боротьби українського народу за незалежність та власну державність 1917–1923 рр. У зв'язку з цим зростає значимість досвіду зовнішньополітичної діяльності українських урядів доби Української революції, коли були зроблені перші кроки на шляху розбудови зовнішньої політики України новітнього часу. Уроки тієї доби

актуальні і нині, вони потребують неупередженого та уважного ставлення сучасників для зрозуміння витоків зовнішньої політики України, її традиції.

Проблематика дипломатичних відносин та міжнародно-правового статусу ЗУНР були предметом дослідження багатьох вітчизняних науковців та істориків держави і права, серед яких можна виділити І.Й. Бойка, О.А. Вівчаренка, Д.С. Гринько, М.І. Заріцької, М.М. Кобилецького, В.С. Кульчицького, М.В. Кравчука, І.М. Луцького, І.Н. Панича, Я.В. Савочки, Б.Й. Тищика, В.З. Ухача [9] та багатьох інших.

Метою наукової розвідки є дослідження специфіка розгортання дипломатичної діяльності та визначення міжнародно-правового статусу ЗУНР в 1918–1923 роках, визначення характерних рис взаємовідносин з іншими державами та визначення місця і ролі зовнішньополітичної діяльності у вирішенні питання міжнародного визнання ЗУНР.

Об'єктом вивчення є міжнародно-правовий статус ЗУНР в період боротьби українського народу за незалежність та власну державність в 1917–1923рр. *Предметом* дослідження є закономірності та особливості становлення і розвитку міжнародної політики ЗУНР.

18 жовтня 1918 року українськими послами до австрійського парламенту на чолі з Є. Петрушевичем було заявлено про створення Західноукраїнської Народної Республіки в складі Східної Галичини, Лемківщини, Північної частини Буковини та Закарпатської Русі. З переліку нагальних державотворчих питань (земельного питання та ін. [10]), уряд ЗУНРу намагався активно розбудовувати і зовнішньополітичну службу.

Загалом, ЗУНР мала суттєве значення в рамках процесу посилення національно-визвольного руху українців та формуванні ідей стосовно майбутнього українського державотворення. Правотворча діяльність ЗУНР допомогла розширити сприйняття українцями демократичних ідей, визначила засади конституційно-правової теорії, що в майбутньому мали особливий вплив на побудову вітчизняного конституціоналізму [5, с. 45-48; 6, с. 101-102]. Так, 13.11.1918 року було прийнято «Тимчасовий Основний закон держави», положеннями якого було визначено базові засади державного устрою, а також внутрішньої і зовнішньої політики ЗУНР та яким вперше на західноукраїнських землях встановлено норми стосовно дипломатичної діяльності [7, с. 67]. Згідно з вказаним нормативним актом головою Державного секретаріату закордонних справ став В. Панейко. Завдяки його активній позиції ЗУНР почали визнавати на міжнародному рівні в якості самостійної країни. Цим тільки підтверджується той факт що, вирішуючи внутрішньополітичні проблеми, уряд ЗУНР надавав неабияке значення власній зовнішньополітичній діяльності, яка включала такі базові напрямки: 1) взаємозв'язки з Наддніпрянською УНР; 2) взаємозв'язки ЗУНР з іншими впливовими суб'єктами міжнародних відносин, зокрема, країнами-учасниками Антанти. Але, намагання тогочасного польського політикуму забезпечити включення в склад Польщі землі Східної Галичини швидко перетворилися у жорстку військову агресію поляків проти українців. Саме тому, головною метою ЗУНР у зовнішньополітичній діяльності було спрямувати активні дії країн Антанти на розв'язання питання статусу земель Східної Галичини на користь українців та з врахуванням принципу визнання права націй на самовизначення [3, с. 68]. Загалом, на думку багатьох сучасних вітчизняних дослідників, політичній верхівці під час існування ЗУНР все ж таки вдалося незважаючи на суперечливі міжнародно-політичні умови та польсько-український військовий конфлікт забезпечити успішне формування державного апарату та спрямувати його діяльність на розв'язання першочергових проблем та створити дієву Українську Галицьку Армію.

Одним з перших доказів успішності цього процесу можна вважати Акт злуки з

Українською Народною Республікою, адже 22.01.1919 року Трудовий конгрес прийняв декларацію «До народів усього світу», де зазначив про формування самостійної єдиної та неподільної УНР, супротивниками якої стали, насамперед, Польща, більшовицька Росія, а також Румунія [8, с. 87-88]. Визнанню ЗУНР як самостійної держави на міжнародній арені також сприяло встановлення дипломатичних відносини з Австрією, Німеччиною, Чехословаччиною, Угорщиною, Італією, США, Канадою та низкою інших держав. Але, насправді головною ціллю ЗУНР було визнання її на Паризькій мирній конференції, адже саме вона мала остаточний вплив на визначення кордонів Європи як наслідок Першої світової війни. Згідно з положеннями Сен-Жерменського договору усі права на Галичину були надані Раді країн Антанти Австрії [11, с. 234-236; 4, с. 4]. Зважаючи на неучасть УНР та ЗУНР серед держав-учасниць Паризької конференції та нерозв'язання східно-галицького питання, країни-учасниці Антанти не зважали на позицію ЗУНР та симпатизували тогочасній Польщі як ефективному супротивнику більшовицькій Росії. О. Назарук зазначив, що Варшавський договір в Галичині був сприйнятий як трагедія, бо перекреслював боротьбу галичан за незалежність. За твердженням дослідників політика урядів західних країн у східно-галицькій проблемі значною мірою зумовлювалося франко-англійським протистоянням: по-перше, за економічні інтереси в нафтовій промисловості Східної Галичини; по-друге, побоюванням посилення впливу Франції в Центрально-Східній Європі. Тому уряд Великобританії не поділяв планів щодо створення «Великої Польщі» і таким чином це сприяло розвитку зовнішньополітичній діяльності ЗУНР.

Ключове значення для вирішення питання щодо міжнародно-правового статусу ЗУНР мала відіграти Ризька мирна конференція. Заява більшовицької радянської верхівки про визнання права націй на самовизначення вселяло надії в урядовців та прихильників ЗУНР. Але, нажаль, питання Східної Галичини не стали предметом окремого та глибокого обговорення й розгляду. Так, 14.03.1923 р. Рада послів Антанти прийняла рішення про передачу управління Галичиною відновленій Польщі. Це рішення стало поразкою українських визвольних змагань на міжнародній арені та останнім етапом розподілу українських земель у повоєнному світі [12, с. 145]. Тогочасний уряд ЗУНР сподівання щодо власного міжнародного визнання покладав на рішення Ліги Націй та мирних конференцій, які мали б врегулювати міжнародні взаємозв'язки у Європі. Але, певні успіхи українців були зведені нанівець переважанням політичних інтересів та амбіцій інших держав, зокрема Польщі, та тогочасною підтримкою сильної польської держави з боку країн-учасниць Антанти. Проголошення незалежності ЗУНР сприяло тому, що застосування австрійського законодавства стало можливістю забезпечення стабільності всередині країни, гарантією її європейського майбутнього, оскільки ліквідація старого законодавства і відсутність нового могли призвести до правового нігілізму та анархії в державі [1, с. 142]. На думку вітчизняних вчених різноманітна й багатовекторна зовнішньополітична діяльність уряду ЗУНР, при підтримці широких мас галичан активізувала проблему західноукраїнської державності на міжнародній арені. Однак, створення західноукраїнської держави не входило в егоїстичні плани великих держав тодішньої Європи.

Таким чином, міжнародно-правовий статус ЗУНР з врахуванням тогочасної історико-політичних умов характеризувався обмеженими можливостями створення законодавчої бази, зокрема конституційного та земельного права, оскільки галузі приватного права були представлені регулюванням австрійського законодавства [2, с. 17-19]. Неодноразові спроби ЗУНР утвердитися на міжнародному рівні як повноправний учасник диплома-

чних відносин після 1921 р. зазнали нищівної поразки. Загалом, слід відмітити, що міжнародні відносини ЗУНР мали місце у несприятливий період зважаючи на загарбницький характер дій сусідніх країн, антипатію країн-учасниць Антанти до ЗУНР та активну діяльність більшовицької Росії щодо невизнання існування самостійної ЗУНР [13, с. 2-4]. Значна слабкість тогочасного національно-визвольного руху на західноукраїнських землях негативно вплинула на спроби забезпечити формування незалежного суб'єкта міжнародно-правових відносин в якості ЗУНР. Але, незважаючи на вищевикладене, за короткий час Державний Секретаріат закордонних справ ЗУНР зміг встановити досить тісні міжнародні взаємозв'язки з багатьма західноєвропейськими країнами та Америки, чим підтвердив споконвічні прагнення українців до незалежності та соборності.

Список використаних джерел:

1. Кривець Н.В. Українсько-німецькі відносини: політика, дипломатія, економіка. 1918—1933 рр. Київ, 2008. 322 с.
2. Мороз В. Історія Західно-Української Народної Республіки. *Мандрівець*. 1999. № 1—2. С. 3—21.
3. Павлюк О. Зовнішня політика ЗУНР. *Київська старовина*. 1997. № 3—4. С. 114—138; його ж. США і східно-галицьке питання на Паризькій мирній конференції 1919 р. *Київська старовина*. 1999. № 6. С. 67—69.
4. Полянський О. ЗУНР: місце і роль в загальноукраїнському національно-визвольному русі ХХ ст. (до 80-річчя ЗУНР). *Наукові записки ТДПУ ім. В. Гнатюка*. Серія: Історія. 1999. Вип. 8. С. 3—8.
5. Сергійчук В. Українська соборність. Відродження українства в 1917—1920 роках. Київ, 1999. 412 с.
6. Сливка Ю. Західна Україна в реакційній політиці польської та української буржуазії (1920—1939). Київ, 1985. 188 с.
7. Стовбуха Д. Українсько-польське дипломатичне протистояння довкола східного питання у 1918—1923 рр. *Наукові записки ТДПУ ім. В. Гнатюка*. Серія: Історія. 2002. Вип. 5. С. 65—68.
8. Тищик Б.Й. Західноукраїнська Народна Республіка. 1918—1923 рр. (до 75-річчя утворення і діяльності). Коломия, 1993. 118 с.
9. Ухач В.З. Історія держави і права України: Навчальний посібник (конспекти лекцій). Тернопіль, 2011. 378 с.
10. Ухач В.З. Земельне законодавство ЗУНР, УНР та Української держави: порівняльний аналіз URL: dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/18707.
11. Українська державність у ХХ столітті: Історико-політичний аналіз Київ. 1996. 448 с.
12. Чуйко І. Дипломатична діяльність ЗУНР у 1919—1923 рр. *Наукові записки ТДПУ ім. В. Гнатюка*. Серія: Історія. 2003. Вип. 1. С. 141—146.
13. Шашкевич Я. ЗУНР: позитивний і негативний досвід. *Шлях перемоги*. 1998. 28 жовтня. С. 4.

Науковий керівник: Ухач В.З., к.і.н, доцент кафедри теорії та історії держави і права Тернопільського національного економічного університету.

